

Energetická politika ČR v rozhodování politických stran: agregace a artikulace zájmů z hlediska jejich intenzity a konzistence

Filip Černocho, Veronika Zapletalová, Tomáš Vlček¹

Abstract: Energy Policy of the CR in the Decision Making Process of Political Parties: The Aggregation and Articulation of Interests from the Standpoints of Intensity and Consistence.

The article analyses how the standpoints of political parties on energy related issues are formed. The effect of the process of forming these standpoints on energy policy in general in the Czech Republic, the divergence among ideologies (coming out not only from the election programs), and other factors, as well as the parties' ideological continuity in time are particularly emphasized. The analysis comes to the conclusion that energy related issues are important for each political party but not crucial. In addition, it is concluded that parties are internally consistent, their standpoints are based on ideology, and they are all rather constructive in policy formulation. An interesting conclusion is also the fact that energy policy in the Czech Republic is generally highly personalized, thus strongly influenced by particular individuals.

Key words: Czech Republic, Decision Making Process, Elections, Energy Policy, Energy Security, Interests, Political Parties.

Úvod

Energetická bezpečnost je pro diplomacii úkol srovnatelný se zajištěním obranyschopnosti. Zde se však můžeme opřít o fungující spojení, zatímco pro energetiku nic stejně spolehlivého nemáme.

Jan Fischer, bývalý předseda vlády ČR²

Energetika a energetická bezpečnost se v posledních letech stává jedním z nejčastěji diskutovaných témat domácí i zahraniční politiky nejen v České republice, ale vlastně v celé Evropské unii. Na politické, odborné, mediální i laické úrovni tak probíhá živá debata nad dříve marginálními otázkami interdependence mezi dodavateli a odběrateli energetických surovin, ekonomických a politických dopadů předpokládaných změn klimatu, detailně jsou rozebírány problémy energetické efektivity, výstavba plynových či elektrických interkonektorů, nastavení energetického mixu a podobně.

¹ Kontakt: Mezinárodní politologický ústav, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, Joštova 10, 602 00 Brno; e-maily: cernoch@iips.cz; zapletalova.veronika@gmail.com; tomasvlcek.tv@gmail.com.

² Finanční noviny 2010.

Z hlediska politologického výzkumu samozřejmě tento trend volá po důkladné reflexi, postupně se tak v odborné literatuře objevují texty, které takovým či onakým způsobem nově nastolená témata zpracovávají. Pohříchu jsou však z drtivé většiny jejich obsahem zajímavé, nicméně jednostranně zaměřené analýzy dependence (v případě kvalitnějších prací interdependence) evropských konzumentů na dodavatelských zemích, především Rusku, a rozpracování bezpečnostních hrozeb, které tento vztah navozuje. Takřka úplně potom chybí rozbor vnitropolitických témat, která jsou nicméně k pochopení tak komplexní problematiky, jako je energetická bezpečnost jakéhokoliv státu, naprosto klíčová. Jen pro příklad, ve chvíli, kdy nejsme schopni analyticky uchopit a porozumět například vytváření energetické politiky České republiky na její domácí úrovni, je věcná debata o hájení národních energetických zájmů na půdě EU prakticky nemožná. Jakákoliv vyšší úroveň analýzy, tedy například toho, jak jsou tyto české zájmy hájeny orgány EU ve vztahu právě k dodavatelům, už potom stojí literárně řečeno „na vodě“.

Předkládaný text se proto snaží jednu z mezer v současném politologickém výzkumu energetiky a energetické bezpečnosti ČR zaplnit. Klíčovým problémem, na který se autoři v analýze zaměřili, je způsob formování zájmů a postojů politických stran ovlivňujících energetickou politiku ČR s důrazem na kontinuitu těchto postojů v čase. Jinými slovy se předkládaný text pokouší o posouzení, nakolik je jejich chování v oblasti energetiky založeno na dlouhodobých ideologických a programově vymezených premisách a do jaké míry je určováno jinými faktory, případně jakými.

V rámci logiky řešení proto byla pro hodnocení nastavené otázky vytvořena dvě základní kritéria, která budou v další části textu sledována: dlouhodobá konzistentnost chování dané strany v energetické oblasti a intenzita prosazování stranou deklarovaného postoje. Tato kritéria pak budou aplikována na nejvýznamnější energetická témata zvoleného období 2006–2010, která byla charakteristická vysokou mírou pozornosti ze strany nejenom politických stran, ale i veřejné diskuse.³ Časový rozsah byl zvolen ve snaze o maximální reprezentativnost získaných údajů a zároveň s cílem nepřekročit omezení daná rozsahem textu. Z těchto důvodů proto (až na výjimky) nejsou do analýzy zahrnuty nové parlamentní strany TOP09 a Věci veřejné, neboť neměly příležitost se v dané problematice výrazněji profilovat a jejich analýza by byla založena spíše na dojmech, než verifikovatelných faktech.

³ Ve sledovaném období jde tedy o Občanskou demokratickou stranu (ODS), Českou stranu sociálně demokratickou (ČSSD), Komunistickou stranu Čech a Moravy (KSČM), Stranu zelených (SZ) a Křesťanskou a demokratickou unii – Československou stranu lidovou (KDU-ČSL).

Autoři se v předkládané analýze dále zaměřili především na vnitrostátní dimenzi celé problematiky, neboť právě tato oblast patří z hlediska odborného výzkumu k těm nejvíce opomíjeným. V omezené míře se dále dotknou postojů jednotlivých stran k tématům spojeným s Evropskou unií. Studie nemá ambici zabývat se postoji stran k dalším zahraničně-politickým tématům spojeným s energetikou typu vztahu ČR k Ukrajině či Rusku či podpory energetických projektů jako LNG terminály nebo plynovody Nabucco a South Stream. V první řadě je diskutabilní, do jaké míry mají jednotlivé politické strany na tyto otázky utvořený nějaký koncepčnější názor, a za druhé, rozšíření studie na tyto otázky by neúnosně rozšířilo její tematický záběr, a oslabilo tak koncentraci na zvolenou oblast.

Z hlediska struktury práce je text rozdělen na úvodní část, zahrnující představení jednak podpůrných metodologických nástrojů a dále sekundárních energetických hráčů doplňujících námi zkoumané politické strany, v hlavní části se potom zaměříme na samotné klíčové problematiky sloužící jako testovací kameny celé analýzy (postoj stran při formování základních energetických dokumentů státu, postoj stran ke klíčovému událostem na půdě EU) a také na zvláštní postavení společnosti ČEZ, která je zároveň subjektem i objektem české energetiky. Analýzu uzavřeme vyhodnocením získaných informací.

Podpůrné metodologické nástroje

Metodologický postup výzkumu dané problematiky (tedy sledování určených kritérií na vybraných významných otázkách české energetiky posledních více než čtyř let) samozřejmě obecně spadá do úrovně analýzy policy, tedy obsahové úrovně politické arény; pro naše účely je však žádoucí doplnit toto vybavení ještě o další teoretické nástroje pomáhající vysvětlit především motivaci námi zvolených aktérů.

Zaměření studie si v první řadě vyžaduje využití konceptů z oblasti analýzy formování a prosazování zájmů. Pro nedostatek místa zde bohužel není možné věnovat se této plodné oblasti bohaté na různé metodologické postupy detailněji, spokojme se tedy s popisem toho použitého námi. Pro účely analýzy jsme si upravili teoretický model použitý v práci Oldřicha Krpce „Národní zájmy v moderní demokracii – Česká republika“ (Krpec 2009) a soustředili se na jeho komponenty využitelné při sledování formování zájmů uvnitř jednotlivých politických stran.

Zmíněný model pracuje se třemi základními skupinami společně formujícími (národní) zájem, tedy politickou reprezentací, zájmovými skupinami a veřejností. Veřejnost je ochotna akceptovat a podporovat spíše obecné a neproblematické zájmy, alespoň do té míry, do jaké nemají konfliktní potenciál burcovat její členy k reakci. Zájmové skupiny potom daleko aktivněji

a s větším nasazením prosazují dílčí zájmy vyhovující omezené skupince členů této skupiny, kdy jsou očekávané zisky z investice do účasti v této zájmové skupině převáženy očekávaným ziskem z prosazení zájmu (například u zemědělců prosazení určitého druhu dotací). Politická reprezentace potom samozřejmě s těmito vstupy pracuje – za běžných podmínek akceptuje a prosazuje široký a vágní zájem společnosti vycházející většinou z minulé praxe, s pečlivou kalkulací svých zisků a ztrát potom zvažuje prosazování konfliktnějších, ale intenzivně prosazovaných zájmů dílčích zájmových skupin.⁴

Pro naše účely je zajímavá právě logika role konsenzuálních, ale obecných zájmů, které nemají potenciál vzbudit výraznější reakci veřejnosti, a tedy jsou z hlediska politických stran do značné míry neproblematické a obecně akceptovatelné. A na druhé straně konfliktních (protože zvýhodňujících malou aktivní část veřejnosti na úkor většiny), ale intenzivně prosazovaných zájmů úzce profilovaných aktivních skupin. Právě tento rozpor může být v rámci zpracování textu užitečným vysvětlením vnitřní logiky vytváření zájmů uvnitř politických stran.

Druhým, spíše obecně-ideovým nežli technicky precizovaným, nástrojem nám potom bude myšlenkové zázemí stojící za teorií politického hospodářského cyklu, respektive ideologického hospodářského cyklu. Zatímco první teorie hovoří o oportunistickém chování politiků, kteří před volbami prosazují taková ekonomická opatření, přinášející jim hlasy, druhý koncept pracuje s tradičnější představou o tom, že politická elita se rozhoduje na základě ideologického zaměření své strany.

Samozřejmě obě tyto ekonomické teorie pracují s propracovanými matematickými modely a bohatým metodologickým aparátem, pro naše účely je však podstatná spíše samotná dichotomie oportunistického vs. ideologického chování, která může být dalším vodítkem při naší analýze jednání politických stran a vytváření jejich názorů.

Sekundární energetičtí hráči

Úvodem je třeba také věnovat určitý prostor Ministerstvu průmyslu a obchodu (MPO), Ministerstvu životního prostředí (MŽP) a také premiérovi ČR, pro tuto práci sekundárním energetickým hráčům, nicméně s výrazným horizontálním dopadem na celou oblast politiky.

MPO je mj. ústředním orgánem státní správy pro energetickou politiku, ve věcech komoditních burz s výjimkou okruhu působnosti Ministerstva zemědělství a je autorem Státní energetické koncepce a jejích aktualizací (MPO 2010b). Pozice ministra tohoto rezortu je velmi

⁴ Podrobně ke zmíněnému modelu viz Krpec 2009 a Štiková 2007.

významným postem s největším potenciálem k ovlivňování podoby české energetické politiky. Po volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, které se konaly ve dnech 2. a 3. června 2006, nastoupil do funkce ministra rezortu Martin Říman (ODS) a po jmenování nové vlády Jana Fischera dne 8. května 2009 jej v pozici ministra průmyslu a obchodu vystřídal nestraník Vladimír Tošovský, navržený ČSSD. Přístup MPO k energetickým otázkám ČR je sice dán dlouhodobými strategickými koncepcemi ČR, je ale také podřízený politické příslušnosti ministra. Lze říci, že získáním mandátu hlavy MPO může konkrétní politická strana nejlépe prosazovat svou vlastní energetickou politiku.

MŽP je mj. ústředním orgánem státní správy pro ochranu životního prostředí a pro geologické aspekty. Stará se také o posuzování vlivů činností a jejich důsledků na životní prostředí a koordinuje ve věcech životního prostředí postup všech ministerstev a ostatních ústředních orgánů státní správy ČR (MŽP 2010). Po volbách 2006 nastoupil do funkce ministra rezortu nestraník Petr Jan Kaláš. Dne 9. ledna 2007 jej vystřídal Martin Bursík (SZ) a po jmenování nové vlády Jan Fischera dne 8. května 2009 proběhlo další střídání, a to za nestraníka Ladislava Mika, navrženého SZ.⁵ Dne 30. listopadu 2009 na pozici ministra rezortu nastoupil nestraník (své členství ve SZ kvůli funkci přerušil) Jan Dusík, také navržený SZ. Dne 19. března 2010 na svou funkci rezignoval v souvislosti se sporem o plán rekonstrukce elektrárny Prunéřov a MŽP převzala dne 15. dubna 2010 Rut Bízková, která byla kvůli této funkci nucena vystoupit z ODS.

Třetím uvedeným hráčem politické reprezentace ČR v rámci energetického sektoru je samotná vláda prostřednictvím předsedy vlády ČR. Po volbách v roce 2006 byl jejím premiérem jmenován předseda vítězné ODS Mirek Topolánek. Důvěru vládě odhlasovala Poslanecká sněmovna dne 9. ledna 2007. I když byla Topolánkova druhá vláda⁶ svržena opozicí dne 24. března 2009, ve skutečnosti vládla až do 8. května 2009, kdy byla nahrazena vládou nestraníků v čele s premiérem Janem Fischerem.

Lze říci, že získání pozice ministra MPO či MŽP je pro ovlivnění české energetiky velmi dobrým prostředkem. Samotná držba rezortu není samospásná a zásadní vliv na schopnost

⁵ Ladislav Miko zůstal zároveň ředitelem Odboru ochrany přírodních zdrojů Generálního ředitelství pro životní prostředí Evropské komise. Pro výkon funkce ministra dostal půlroční dovolenou a vzhledem k neplánovanému odkladu termínu předčasných voleb byl nucen z funkce odejít.

⁶ Jeho první sestavené vládě s M. Římanem na postu ministra průmyslu a obchodu a P. J. Kalášem na postu ministra životního prostředí však nebyla vyslovena důvěra a reálně se spravování země mohla ujmout až jeho druhá navržená vláda, ve které za P. J. Kaláše nastoupil na vedoucí post MŽP M. Bursík.

naplňovat předsevzaté cíle má politické prostředí. „Moc“ konkrétního ministerstva v rámci české energetiky je do velké míry spjata s osobou ministra. Konkrétní osoby, jejich politická příslušnost a především jejich historické a profesní zkušenosti z oboru následně formují jejich práci na ministerstvu.⁷ Uvedené posty byly obsazeny ODS a SZ, což posilovalo vliv těchto stran; dobře viditelné to bude v průběhu další analýzy.

Postoje a chování politických stran při přípravě a schvalování dlouhodobých koncepcí české energetiky⁸

Z hlediska strategických dokumentů formovaly energetickou politiku ČR v autory zkoumaném období tři hlavní dokumenty: Státní energetická koncepce (SEK) 2004, zpráva Nezávislé komise pro posouzení energetických potřeb České republiky v dlouhodobém časovém horizontu vedené předsedou Akademie věd České republiky Václavem Pačesem (dále Pačesova komise, případně Pačesova zpráva) a SEK 2010 (v době psaní textu stále v připomínkovém řízení).

Pozornost, kterou jednotlivé politické strany těmto dlouhodobým energetickým koncepcím věnovaly, rostla v průběhu času. Zatímco v případě SEK 2004 se nejostřejší střet odehrál mezi MPO a MŽP, kterému jednotlivé politické strany spíše přihlížely, u Pačesovy zprávy a SEK 2010 se už politické strany chovaly daleko aktivněji. Důvodem byla především rostoucí důležitost energetických témat a jejich stále intenzivnější dopad na českou společnost. Mediálně ostře sledovanými aktivitami společnosti ČEZ počínaje, přes rusko-ukrajinské plynové spory až po environmentálně-energetická témata typu podpory fotovoltaických elektráren.

Státní energetická koncepce z roku 2004

Státní energetická koncepce z roku 2004 může být označena jako první konkrétní dokument tohoto typu.⁹ Namísto dřívějšího důrazu na restrukturalizaci a privatizaci se totiž

⁷ Martin Říman, narozen ve Frýdku-Místku, například do voleb v roce 2006 vstupoval s heslem Ministerstva do Ostravy. Sám je euroskeptikem, a nejspíše i proto během jeho mandátu v energetice silně převažovala domácí témata nad evropskými. Společně s jeho stranickou příslušností lze říci, že jeho působení na MPO bylo čitelné a předvídatelné. Stejně tak Martin Bursík, absolvent oboru Ochrana životního prostředí na UK, bývalý hydrolog a vlastník poradenské firmy pro energetiku a životní prostředí, svým chováním na pozici ministra životního prostředí po formální stránce nepřekvapil.

⁸ Cílem kapitoly je zhodnotit chování stran k samotným dokumentům, nikoliv energetické zájmy stran jako takové. Což je podstatné například v případě KSČM, která sice má poměrně jasně formulované priority, nicméně do jednání zásadněji nezasáhla, a proto není v textu důkladněji rozebrána.

pozornost přesunula ke konkrétním opatřením pro další fungování celého sektoru. SEK 2004 navíc byla do určité míry nezbytnou reakcí na české závazky na půdě EU (typicky v případě příslibu produkce určitého procenta elektrické energie z obnovitelných zdrojů) a na blížící se rok 2005, ve kterém mělo dojít k opětovnému zhodnocení těžebních limitů uhlí z roku 1991.

Za přípravu koncepce, která probíhala už v roce 2003, neslo zodpovědnost MPO, vedené tehdy Milanem Urbanem (ČSSD), kde výraznou roli hrál také jeho náměstek Martin Pecina (ČSSD), dříve generální ředitel a.s. Hutní projekt Frýdek-Místek. Návrh MPO pracoval se šesti různými scénáři vývoje, rozdílnými podle složení energetického mixu. Samotné ministerstvo však za nejlepší a v zásadě jediný vhodný považovalo a prosazovalo ten s označením Zelený. Ten kladl důraz na maximální nezávislost ČR na dovozu paliv prostřednictvím využití domácích zdrojů a na udržení soběstačnosti ČR ve výrobě elektrické energie. Konkrétními prostředky k dosažení tohoto cíle mělo být širší využití jaderné energie, výstavba nových uhelných elektráren (spojená s možností těžby za územními limity). Menší nárůst pak SEK 2004 předpokládala u využití zemního plynu, obzvláště kvůli nutnosti jeho dovozu ze zahraničí, spíše omezenou roli potom měly v české energetické koncepci hrát obnovitelné zdroje. (MPO 2004)

Proti této koncepci se ostře ohradilo MŽP, vedené Liborem Ambrozkem (KDU-ČSL). Jeho úřad dokonce připravil alternativní verzi energetické koncepce, kladoucí důraz na úspory energií (například ve formě zateplení domů), razantnější využití obnovitelných zdrojů energií a vyšší využití zemního plynu. Klíčové problémy, ohledně kterých se nakonec obě ministerstva střetla, představovaly právě prolomení limitů na těžbu uhlí a další výstavba jaderných elektráren. Výsledný kompromisní návrh sledoval trend nastolený MPO, zřekl se však konkrétních požadavků na prolomení limitů těžby a požadoval pouze jejich přehodnocení v budoucnosti. V případě jádra SEK 2004 i nadále počítala s výstavbou dalších (nikoliv tří, ale dvou) bloků.

Je zřejmé, že nad koncepcí se střetly zájmy především dvou ministerstev, a to MPO a MŽP. (Svou roli hrály také ekologické organizace, které však pro účely tohoto textu nejsou zásadní). Všichni hlavní představitelé debaty, tedy Libor Ambrozek, Martin Pecina a Milan Urban, v zásadě sledovali politiku svých stran, které nicméně danou problematiku nepovažovaly za prioritu nejvyššího stupně, a celý střet tak byl veden spíše z pozice rozdílného zaměření obou ministerstev i jejich hlavních představitelů.

Z hlediska porovnání jednání těchto aktérů s volebními programy stran z roku 2002 je možné konstatovat, že ČSSD se nerozešla s nastavenou linií, především však spíše díky omezené

⁹ SEK 2004 předcházela ještě Energetická politika ČR z roku 1992 a Energetická politika ČR z roku 2000.

pozornosti, kterou ve svých programových materiálech energetice věnovala. Zatímco těžební limity v programu zmíněny nebyly vůbec, otázka využití jaderné energie byla spojována s jeho bezpečným provozem (ČSSD 2002).

Podstatně konkrétněji vyzníval program KDU-ČSL a US-DEU (Koalice), který se kromě silné podpory obnovitelných zdrojů výrazně vymezil proti další výstavbě jaderných elektráren a opatrně se díval i na využití domácích zdrojů uhlí (KDU-ČSL 2002). ODS v zásadě podporovala využívání jaderné energie a pružný postoj zaujala i k těžebním limitům (ODS 2002). KSČM sice jednoznačně jadernou energetiku podporovala, do debaty o SEK 2004 však příliš nezasáhla.

Zpráva Pačesovy komise

Pačesova komise vznikla jako vynucený výsledek těžkých koaličních jednání mezi ODS, KDU-ČSL a SZ v druhé Topolánkově vládě (ode dne 9. ledna 2007). Do těch vstupovaly jednotlivé strany s následujícími preferencemi: ODS reprezentovaná v energetických otázkách ministrem průmyslu a obchodu Martinem Římanem vnímala jadernou energii jako nezbytný zdroj a její rozvoj jako přirozenou záležitost, podobně byla spíše nakloněna i podstatnému využívání uhlí jako důležitého energetického zdroje. Oba postoje byly přitom v naprostém a principiálním rozporu se zájmy SZ, tedy budoucího koaličního partnera. KDU-ČSL jako třetí budoucí vládní strana zaujala spíše umírněný až nevýrazný postoj, bližší spíše vnímání ODS.

Výsledná dohoda, zformulovaná ve Vládním prohlášení, proto musela být nutně kompromisem těchto zájmů, je nicméně možné dodat, že byla zároveň i podstatným úspěchem SZ. Strana totiž prosadila nejen podstatnou část svých environmentálně energetických cílů typu tlaku na snížení emisí skleníkových plynů, ale udržela si i své priority v oblasti jádra a limitů na těžbu uhlí, které zůstaly zachovány. Vytvořena pak měla být nezávislá odborná komise, do níž především ODS vkládala velké naděje, neboť předpokládala, že by mohla získat nový nástroj tlaku na SZ. Tato nezávislá komise překvapivě nezahrnovala nominované kandidáty za ČSSD, neboť tato strana na ní svou účast odmítla a snažila se především skrze Milana Urbana neúspěšně prosazovat „svou“ variantu SEK 2004.

Zabývat se samotnými výstupy komise, tedy výslednou zprávou, není obsahem této kapitoly, v zásadě však sledovala trendy nastolené SEK 2004 s tím, že se nezabývala analýzou dopadů těžby za limity a s dalším využitím jaderné energie pracovala jako s reálnou a v zásadě potřebnou variantou do budoucna.

Její postupně zveřejňované výstupy však vzbudily velké emoce a odhalily značný rozpor v rámci vládní koalice, jmenovitě mezi SZ a ODS, kdy SZ jasně deklarovala svou ochotu v případě zásadnějších projaderných či prouhelných kroků opustit křehkou vládní koalici. I z tohoto důvodu nakonec zůstaly závěry Pačesovy komise v zásadě na papíře, bez bezprostředních konkrétních kroků k jejich prosazení.

Poslední dvě strany, KDU-ČSL a KSČM, se do sporu výrazněji nezapojovaly. Lidovci, v otázce energetiky jako celku v zásadě pragmatičtí, nevnímali toto téma jako pro sebe výrazně profilové, komunisté se omezovali na deklarování odporu k privatizaci polostátního ČEZ.

Státní energetická koncepce 2010

Český energetický zákon určuje potřebu pravidelné aktualizace Státní energetické koncepce, už během práce Pačesovy komise proto začalo MPO připravovat její novelizaci, tedy Státní energetickou koncepci 2010. Minimálně v první fázi kupodivu bez větší pozornosti veřejnosti i politických stran.

Už na začátku roku 2009 však prakticky hotový draft dokumentu opoznámkovalo MŽP vedené předsedou SZ Martinem Bursíkem, který tentokrát netrval na absolutním vyškrtnutí formule o potřebnosti rozšiřování jaderné energie v ČR a omezil se na požadavek její maximální bezpečnosti. Z hlediska postoje SZ šlo samozřejmě o velmi dramatický posun, byť v otázce uhlí i nadále SZ a ODS zaujímaly diametrálně odlišné postoje. V SEK 2010 přitom byla právě tato otázka, spolu s udržením těžby uranu, rozpracována velmi konkrétně.

Kromě už tradičního sporu mezi MPO (ODS) a MŽP (SZ) se do debaty o SEK 2010 zapojila i ČSSD. Nejprve ústy M. Urbana s nerefektovaným požadavkem toho, aby vláda sociální demokraty více zapojila do její přípravy, potom určitou kritikou ze strany stínového ministra životního prostředí Petra Petržílka. Ten materiál označil za amatérský a v environmentálních otázkách, v oblasti energetické efektivity a úspor energie a v zacházení se surovinami jako slabý a nerespektující závěry Pačesovy komise, Surovinovou politiku ČR ani závazky k EU (Petržílek 2009).

Přípravu SEK samozřejmě výrazně ovlivnila i změna vlády, kdy Topolánkuv kabinet nahradila úřednická vláda Jana Fischera. Ta, reprezentovaná ministrem průmyslu a obchodu a bývalým šéfem ČEPS Vladimírem Tošovským, koncepci dopracovala do podoby zdůrazňující maximální využití domácích surovin včetně jádra a uhlí, posílení energetické efektivity a i do budoucna proexportní nastavení elektroenergetiky. Z hlediska politické průchodnosti byl přitom právě V. Tošovský ve výhodné pozici, kdy jeho koncepci podporovala jak ODS (která byla na

druhou stranu alespoň ve svých vyjádřeních proti prolomení limitů těžby, byť s uhlím jako takovým principiální problém neměla), tak ČSSD (která byla prolomení spíše nakloněna s požadavkem na rozhodnutí ve formě referenda). SZ přitom ve vládě po odchodu ministra životního prostředí J. Dusíka (SZ) a jeho nahrazení Rut Bízkovou (ODS, bývalá pracovnice MPO) neměla příliš možností schválení výsledné podoby koncepce ovlivnit. Ukázalo se však, že není reálné SEK 2010 schválit ještě před letními volbami.

Zhodnotíme-li výše uvedené informace, můžeme v první řadě konstatovat, že se k daným dokumentům vyjadřovaly a snažily se je ovlivnit především hlavní vládní a opoziční strany (ODS, ČSSD, SZ a částečně KDU-ČSL – především díky pozici ministra životního prostředí Libora Ambrozka), přičemž KSČM neměla zásadní vůli a potenciál formování těchto koncepcí ovlivnit.

Dále lze říci, že do značné míry celou debatu formovaly dlouhodobé ideologické rozpory mezi MPO a MŽP, které zastíňovaly případné rozdílné postoje jednotlivých stran. Z hlediska jednotlivých stran je možné konstatovat, že vážný zájem o dané téma projevovalo především trio ODS, ČSSD a SZ, ostatní strany získávaly na aktivitě právě jen tehdy, když k tomu byly dotlačeny okolnostmi, typicky v případě pozice L. Ambrozka.

Problematickými body v jednotlivých koncepcích byly především využití jádra a otázka uhlí a limitů, sekundárně potom energetická efektivita a obnovitelné zdroje. Z tohoto hlediska se postoje ODS a ČSSD ideologicky příliš nerozcházel (být konkrétní recepty samozřejmě měly své odlišnosti), zásadním oponentem zde byla SZ.

Postoje jednotlivých stran k energetickým tématům se v průběhu celého období zásadněji nezměnily, k určité úpravě došlo jen se zapojením P. Petráčka (ČSSD) do celé debaty, kdy tento stínový ministr životního prostředí zaujal pozici výrazně „ozeleňující“ postoj ČSSD, nicméně bez nejproblematictějších názorových bodů SZ. K výraznému zlomu tak došlo pouze u SZ, která byla během přípravy SEK 2010 ochotna za přísných podmínek korigovat svůj postoj k jádru, čímž do značné míry negovala své dosavadní úsilí v jaderné energetice.

Intenzita prosazování energetických témat pak pochopitelně souvisela s účastí jednotlivých stran ve vládě. I zde je však vidět rozdíly, zatímco pro SZ znamenala energetická témata absolutně prioritní otázku, ODS je zařazovala do širšího rámce důležitých problémů a pro KDU-ČSL už energetika nijak klíčovou otázkou nebyla. Na úrovni ODS, byť bez naléhavosti související s vládní pozicí, potom vnímala energetiku i ČSSD. KSČM bylo možné z hlediska intenzity prosazování energetiky srovnat s KDU-ČSL.

Postoje a chování politických stran vzhledem k nejvýznamnějším tématům na evropské úrovni

Na evropské úrovni byly z pohledu politických stran v uvedeném období diskutovány především tři události: energeticko-klimatický balíček, české předsednictví Radě EU a volby do Evropského parlamentu.

Energeticko-klimatický balíček

Tzv. energeticko-klimatický balíček (březen 2007 – prosinec 2008) byl na úrovni Evropské unie schválen v rámci zrychlené procedury v prvním čtení dne 17. prosince 2008. Došlo tak k naplnění cílů, k nimž se zavázali vrcholní představitelé členských států a vlád na společném summitu v březnu roku 2007. Původní návrh, který představila Evropská komise v lednu roku 2008, prošel v rámci tohoto téměř dvouletého poměrně kontroverzního vyjednávacího procesu řadou změn a byl doplněn o řadu výjimek, jež si vymohly jednotlivé členské státy, Českou republiku nevyjímaje.

Z pohledu ČR pak dle logiky věci byly nejvíce zainteresovány resorty MŽP (Martin Bursík – SZ) a MPO (Martin Říman – ODS). Právě mezi nimi ležela konfliktní linie o postoj ČR, která byla doplněna kritikou ČSSD, zbývající dvě strany KDU-ČSL a KSČM se k problematice vyjadřovaly spíše sporadicky. SZ podporovala již původní, mnohem přísnější návrh Evropské komise, přičemž vycházela ze svého volebního programu z roku 2006. Ve světle probíhající ekonomické krize, povaze vládní koalice a celkovému trendu uvnitř EU se však ukázal původní plán jako nerealizovatelný. Výsledný kompromis byl prezentován především předsedou M. Bursíkem jako přijatelná varianta (tzn. první krok na cestě k nízkouhlíkové energetice; Faltýnek 2008) a především změna stávající, dle SZ zcela nevyhovující situace. Změkčení původních předsevzetí pak vyvolalo určitou vlnu nevole u environmentálních organizací spjatých se SZ.

Postoj zelených kolidoval do velké míry s mnohem vyhraněnějším postojem ODS a objevil se i spor mezi Bursíkem a Římanem (Topolánkem), kdy Bursík kritizoval především to, že výsledná dohoda příliš odráží zájmy ČEZ.

ODS v této kauze zastávala k cílům komise spíše opatrnější přístup, jehož cílem bylo především zkorigování původního unijního nadšení¹⁰ a položení většího důrazu na „ekonomičtější“ přístup, ochranu národních energetických společností vzhledem k otázce

¹⁰ Česká vládní reprezentace dlouho odmítala závaznost cílů pro využití obnovitelných zdrojů.

snížování emisí CO₂¹¹ (prioritou ODS byl postupný náběh emisních povolenek¹² a důraz na zohlednění struktury českých zdrojů energie) a otázku zvýšení podílu obnovitelných zdrojů energie.¹³

Co se komentářů týká, lze konstatovat, že tomuto tématu se nejvíce věnoval ministr průmyslu a obchodu Martin Říman a současně i premiér Mirek Topolánek, oba dva pak v rámci vyjednávání balíčku zdůrazňovali nutnost renesance jaderné energie na rovině EU (podobné hlasy zaznívaly i ze strany KSČM). Nepříliš pozitivní vztah ODS k tomuto legislativnímu aktu se projevil i ve výsledném hlasování jejich europoslanců v Evropském parlamentu. Pro všechny normy, právě s výjimkou směrnice o energii z obnovitelných zdrojů, však hlasovala nakonec většina poslanců ODS.

KSČM byla vůči balíčku spíše skeptická a negativním způsobem reagovala především na aukciování povolenek, kdy poukazovala na negativní dopady, jež by povolenky mohly mít na ČR, a to především v oblasti cen elektřiny.¹⁴ V konečném hlasování pak zůstali europoslanci rozdělení. Většina z nich podpořila směrnici o energii z obnovitelných zdrojů, směrnici o obchodování s emisemi skleníkových plynů a směrnici o geologickém ukládání CO₂.

ČSSD návrh energeticko-klimatických legislativních aktů podporovala již od jejich zveřejnění na summitu v roce 2007, přičemž závazky Unie ve svém oficiálním dokumentu označila za „ambiciózní, nicméně reálné“. Konkrétně ČSSD chtěla, aby vláda pro ČR u Komise navrhla na jedné straně nižší podíl obnovitelných zdrojů na celkové spotřebě energie (14 % – vláda nakonec přednesla Evropské Komisi návrh počítající s 12,5 %) a na druhé straně

¹¹ Již na summitu v roce 2007 se proti ustanovení snížit podíl emisí vyjádřil premiér Topolánek následujícím způsobem: „Česká republika již výrazně snížila emise kyslíčnicku uhličitého. Ale cíl dvacet procent energetické spotřeby z obnovitelných zdrojů v roce 2020 je pro nás prostě nedosažitelný. Jsme pro ambiciózní cíle, ale musejí být realistické“ (Lidové noviny 2007).

¹² Zajímavý komentář v tomto kontextu zazněl z úst premiéra Topolánka, ten uvedl, že „ČEZ je ze 70 procent státní firma. V tomto smyslu zájmy ČEZ reprezentují zájmy státu.“ (Tvarůžková 2008)

¹³ U obnovitelných zdrojů byl přístup ODS k dosažení 13% závazku do roku 2020 poměrně skeptický a strana poukazovala především na omezené možnosti dalšího rozvoje v této oblasti, kterými Česká republika disponuje.

¹⁴ Na tomto místě lze rovněž zmínit aktivity europoslance Miroslava Ransdorfa, který se v průběhu roku 2008 snažil v Evropském parlamentu, jakožto místopředseda Výboru pro průmysl, výzkum a energetiku prosadit šest drobných, ale důležitých změn v kontroverzním návrhu na liberalizaci energetiky. Tyto návrhy vytvořil Ransdorf společně s právníky ČEZ. Jejich cílem pak v kostce bylo, aby velké firmy jako ČEZ mohly lépe prodávat elektřinu v cizině a aby vznikla celoevropská přenosová soustava, která jim usnadní obchody a ušetří peníze. Podle Ransdorfa bylo cílem těchto návrhů vytvoření „skutečně fungujícího jednotného trhu s elektřinou, ze kterého nakonec budou profitovat hlavně spotřebitelé“ (Tvarůžková 2008).

kompenzačně vyšší snížení emisí skleníkových plynů (až 30 %).¹⁵ Kritika, kterou sociální demokraté směřovali na vládní postoj, pak byla víceméně součástí kritiky celkového profilování Topolánkovy vlády (v tomto kontextu musí být zmíněn fakt, že se pohybujeme například v období debat o ratifikaci Lisabonské smlouvy). ČSSD, a především jejímu předsedovi Jiřímu Paroubkovi pak vadil vyčkávací, opatrný postoj ODS a její názorové tůňnutí bližší spíše kritikům návrhu komise (např. polské vládě).

Předsednictví České republiky Radě EU

V rámci programu předsednictví České republiky Radě EU v první polovině roku 2009 (1. 1. 2009 – 30. 6. 2009) se energetická oblast stala jedním z top témat, což bylo samozřejmě dáno i celkovým osmnáctiměsíčním programem, který sestavila Francie, ČR a Švédsko a který téma energetiky zahrnoval.¹⁶ Evropský půlroční maratón pak dostal zkrácený název „tři E“ – ekonomika, energetika, Evropa a svět.¹⁷ Je nesporné, že program českého předsednictví nejvíce odrážel zájmy a preference nejsilnější koaliční strany – ODS. I vzhledem k poněkud ostřejší rétorice, jež tato strana zaujímá v posledních letech vůči politice Ruské federace,¹⁸ v něm velkou pozornost věnovala především diverzifikaci energetických cest ČR, a to skrze plynovod Nord Stream, výstavbu LNG terminálů, plynovodu South Stream a především plynovodu Nabucco. V tomto bodě panovala shoda i mezi koaličními partnery, jak KDU-ČSL, tak Stranou zelených. Za svůj velký úspěch pak ODS považovala dokončení liberalizace evropského trhu s energiemi (ODS 2009a). Výsledná dohoda, která byla uzavřena v březnu 2009, tak otevřela možnost státům vybrat si ze tří způsobů řešení liberalizace svého energetického trhu. Převážná část českých politiků se pak shodla na mírnější z variant přístupu.

Strana zelených v kontextu hodnocení výsledků předsednictví kritizovala především nedostatečné naplnění role EU jakožto aktéra bojujícího na globální úrovni proti změnám

¹⁵ Petr Petržílek, státní ministr životního prostředí za ČSSD, v tomto kontextu například uvedl: „jsme přesvědčeni, že ČR je schopna bez problémů dosáhnout 30% snížení těchto emisí a budeme toto prosazovat“ (ČSSD 2007).

¹⁶ Více k tématu viz Rada EU 2008.

¹⁷ V oblasti energetiky si vláda stanovila následující priority: zajištění alespoň částečné nezávislosti dodávek na nespolehlivých partnerech, liberalizace energetických trhů Unie, podpora hospodárnosti při spotřebě elektřiny (zateplování budov, důsledné označení energetické náročnosti produktů atd.) a otevření debaty o zajištění dostatečného množství výroby energie včetně energie atomové. Cílem, jež si vláda vytyčila, bylo mimo jiné i podpoření stavby pilotních projektů sloužících k zachycování a ukládání emisí (technologie CCS; ČPvREU 2009).

¹⁸ S ostřejšími vyjádřeními vůči Rusku nešetřil například místopředseda vlády pro evropské záležitosti Alexandr Vondra, ale ani sám premiér Mirek Topolánek.

klimatu. Právě toto téma si totiž strana vytyčila před samotným předsednictvím jako svůj hlavní leitmotiv vedle diverzifikace dodávek energií (SZ 2008). Vina v tomto ohledu pak dle SZ byla spatřována především v brzkém pádu Topolánkovy vlády. Ze strany KDU-ČSL zaznívala kritika vůči ODS především směrem k její přílišné opatrnosti v oblasti rozvoje jaderné energetiky (podobně kritická byla i KSČM). Podobně jako ostatní koaliční strany i KDU-ČSL za největší chybu předsednictví považovala jeho brzké ukončení.

Opoziční ČSSD vedení či komunikaci českého předsednictví kritizovala v dlouhodobém měřítku, a to včetně oblasti energetiky. Z Lidového domu tak zaznívaly například proklamace typu: „vláda, která neumí řešit energetiku doma, nemůže řídit EU“ (ČSSD 2009a). Konkrétní kritika směřovala především k řešení krize dodávek plynu z Ruska a rovněž k „chladnému vztahu“, který nastal dle ČSSD s „klíčovým partnerem Ruskem“, po nástupu ODS (ČSSD 2009a). Lze však konstatovat, že kritika ze strany ČSSD (speciálně ze strany jejího předsedy Jiřího Paroubka) byla především výrazem vyhroceného vztahu mezi opozicí a vládou a kromě výše zmíněných dvou poznámek byla udržována především na obecné bázi. Závěrečné hodnocení předsednictví tak bylo ze strany vedení ČSSD převážně negativní, někteří její europoslanci, třebaže kritizovali vládu také, však například kladně ohodnotili vedení jednání ČR při plynové krizi, otevření diskuse ohledně projektu Nabucco a především působení úřednické vlády (ČSSD 2009c). V podobném duchu jako ČSSD bylo předsednictví kritizováno i ze strany KSČM.

Volby do Evropského parlamentu

Druhé volby do Evropského parlamentu (5. a 6. června 2009) na českém území poznamenala vyhrocená předvolební kampaň i fakt, že českou politickou scénou více než otázka dalšího směřování EU hýbala projevující se ekonomická krize a politický chaos po pádu Topolánkovy vlády. Svoji kampaní a do značné míry i svými výsledky byly evropské volby předeherou blížících se voleb národních, neboť byla silně akcentována především domácí témata. Jakým způsobem byla u jednotlivých stran debatována oblast energetiky?

U ČSSD byly volby ve znamení jak domácích témat, tak reakcí na probíhající ekonomickou krizi, což bylo dáno i tím, že pro voliče ČSSD nepředstavují evropská témata zásadní otázku. Tato skutečnost pak ovšem koresponduje se spíše proevropským postojem strany. Co se oblasti energetiky týká, lze konstatovat, že sociální demokracie se pohybovala v evropském „energetickém mainstreamu“, tj. hodlala se zasazovat o úspory ve spotřebě energií, podporu obnovitelných zdrojů energií a posílení a zlepšení energetické infrastruktury. Cílem mělo

být rovněž zvýšení regulace monopolních subjektů a zastavení privatizace veřejného majetku i v oblasti energetiky (ČSSD 2009b).

V rámci svého programu pro volby do Evropského parlamentu v loňském roce Občanská demokratická strana zařadila oblast energetiky do strategického přístupu „Silná Evropa“, tj. do oblasti, kde je koordinace na unijní úrovni žádaná (ODS 2009b). Energetická bezpečnost samotná se pak dostala i do pětice nejzásadnějších předvolebních témat. Celá kampaň ODS byla velmi často odkazována na české předsednictví 2009 a vůdčí roli, kterou v něm zaujímala ODS. V tomto kontextu lze pozorovat i vysokou míru propojenosti témat a snahu využít dosažených výsledků předsednictví (viz například diverzifikace zdrojů a přepravních cest, pokračování v projektu Nabucco, budování LNG terminálů atd.).

Liberální pohled na energetickou politiku pak představila KDU-ČSL ve své vlastní kapitole v rámci volebního programu. Ten představoval víceméně pokračování již zajetých přístupů strany k tomuto tématu jako např. diverzifikace zdrojů a přístupových cest atd. (KDU-ČSL 2009). Cílem KSČM v oblasti energetiky bylo zabránit její privatizaci a nic neříkající snaha „zajistit cenovou a energetickou stabilitu“ (KSČM 2009). Energetická rovina se tak v předvolebním programu KSČM pohybovala především v rovině krátkých úderných hesel bez jasnější představy o dalším fungování.

Oblast energetiky samozřejmě neopomenula ani nejmenší parlamentní strana – Strana zelených. Ta však oproti předchozím stranám do boje o europoslanecké posty vstupovala, aniž by obhajovala byť jediné křeslo z předchozího volebního období. Její předvolební program vycházel z jejího dlouhodobého přístupu k dané problematice, tedy převládala témata rozvoje biopaliv, obnovitelných zdrojů atd. (SZ 2009).

Zajímavým zjištěním z pohledu předvolebních programů je fakt, že s logickou výjimkou SZ všechny zbývající strany do svých volebních programů zahrnuly klauzule týkající se „rehabilitace“ jaderné energie. Tématem, jež spojilo všechny koaliční strany, bylo snížení závislosti nejen ČR, ale i Evropy na Rusku. Toto téma na druhou stranu vymizelo z volebního programu ČSSD a naopak KSČM se zasazovala za zlepšování vzájemných vztahů. Obecně lze konstatovat, že energetická témata v těchto evropských volbách zaznamenala strmý nárůst důležitosti. Příkladem může být např. program ODS z roku 2004, v němž strana na téma energetiky pouze proklamovala svůj zájem na ponechání výlučných pravomocí v této oblasti (včetně jaderné problematiky) v rukou států (ODS 2004: 6). Zbytek stran se k tématu buď nevyjadřoval vůbec, nebo spíše sporadicky.

V rámci evropské roviny lze tedy uvedené informace zhodnotit následovně. Pro dané období je možno spatřovat určitou názorovou cleavage uvnitř koalice především mezi ODS a SZ, tento rozpor pak byl především dobře patrný v otázce vyjednávání energeticko-klimatického balíčku a byl dán odlišnými názorovými východisky obou stran. Toto období bylo velmi poznamenané rovněž vyostřenými rozpory mezi ČSSD a ODS, kdy konkrétní témata hrála spíše zástupnou roli pro konfrontační způsob politiky. Ideologický konflikt mezi vládou a opozicí pak dostoupil svého znatelného vrcholu během českého předsednictví Radě EU.

V rámci evropské dimenze energetické politiky EU lze spatřovat vysokou míru personalizace. Na straně ODS lze jmenovat především trio Topolánek – Říman – Vondra, na straně SZ Martina Bursíka a u ČSSD hraje primární roli předseda Paroubek následován stínovými ministry Urbanem a Petržílkem. Do evropských témat spjatých s energetikou se zapojují rovněž europoslanci – jejich profilaci v tomto tématu pak ovlivňují zřejmě dlouhodobé osobní zájmy a zkušenosti (viz europoslanci Remek a Ransdorf).

Typický byl také obecný vysoký nárůst zájmu oproti minulosti o oblast energetické bezpečnosti a energetiky jako takové, tento trend byl velkou měrou dán přípravami na předsednictví Radě EU. Co se povahy témat týká, lze z výše zmíněné analýzy konstatovat, že i na rovině EU převládaly u českých politických stran především zájmy lokální, zaměřené na středoevropský region, respektive na ČR. Malý zájem o evropská témata u českých politických stran dokázaly například volby do Evropského parlamentu.

Pozice ČEZ, a.s. a některé klíčové události v české energetice

ČEZ, druhá největší česká firma vůbec (po Škodě Auto a.s.) a největší česká energetická firma, má na podobu české energetické politiky nezanedbatelný vliv. Je nejvýznamnějším hráčem na trhu, zároveň je majoritně vlastněná státem¹⁹. ČEZ je naprosto dominantním výrobcem elektrické energie v ČR a mateřskou společností Skupiny ČEZ, sdružující celkem 92 společností. Z tohoto důvodu je třeba při analýze přihlídnout i k aktivitám této firmy a k její pozici v rámci české energetiky. Nejlépe lze na ČEZ pohlédnout rozbořením několika zásadních událostí, které se vztahují jak k aktivitám ČEZ, tak k české energetice a parlamentním stranám. Za takové události lze považovat především zahájení veřejné zakázky na dodavatele jaderných bloků a diskuse kolem územních ekologických limitů těžby hnědého uhlí. Analýze se však nevyhne ani obecné postavení

¹⁹ Vlastnická struktura ke dni 31. 12. 2009 je následující: Ministerstvo financí ČR – 69,369 %, ostatní právnické osoby – 4,427 %, fyzické osoby – 5,416 %, správci celkem – 20,788 % (ČEZ 2010b).

ČEZ v české energetice, včetně přístupů jednotlivých parlamentních stran k fungování společnosti.

Jaderný tender ČEZ

Dne 3. srpna 2009 ČEZ uveřejnil oznámení o zahájení zadávacího řízení na dva nové jaderné bloky pro jadernou elektrárnu Temelín (ETE). Obsahem veřejné zakázky byl i požadavek na jednostranné opce ve prospěch ČEZ na výstavbu až tří dalších jaderných bloků v jiných potenciálních lokalitách v Evropě (ČEZ 2009b). Ač ČEZ uvádí, že stavba nových jaderných bloků vychází z platné SEK, Politiky územního rozvoje i ze závěrů tzv. Pačesovy energetické komise (ČEZ 2009b), byla firma podrobena kritice kvůli špatné komunikaci s majoritním akcionářem při přípravě tendru. Jedná se o největší tendr na světě a podle náměstka MPO Tomáše Hünera se do něj stát vloží, aby jej mohl plně kontrolovat: „Stát má velmi silné možnosti. Může změnit stanovy a může se přímo vyjadřovat k tendru přes valnou hromadu, kde vlastní 70 procent akcií ČEZ. Má v rukou i ten nejhrubší nástroj, a to je případná změna managementu.“ (Rafaelová 2009)

Podíváme-li se na názory parlamentních politických stran na jadernou energetiku, je možno pochopit, proč se až dosud nebyly schopny domluvit a rozhodnout o dostavbě ETE. ODS se k jaderné energetice v roce 2006 vyjádřila sice pozitivně, avšak velmi diplomaticky a nepřímě: „Dostatek energie je krví života moderní společnosti. Odmítáme nezodpovědná populistická gesta (jako je zrušení atomového programu v některých zemích), kterým současná Evropa vděčí za nedostatek elektřiny a z toho vyplývající rychle rostoucí ceny. My je dělat nebudeme.“ (ODS 2006: 12).

Ve volebním programu pro období 2010–2014 se však strana postavila k jaderné energetice již zcela otevřeně: „V oblasti jaderné energetiky prosazujeme urychlení prací na přípravě dostavby Jaderné elektrárny Temelín tak, aby realizační fáze začala koncem volebního období. Zároveň chceme urychlit posouzení možnosti rozšíření jaderné elektrárny Dukovany a další těžby uranové rudy jako dlouhodobě jediného energetického zdroje nacházejícího se na území ČR v dostatečném množství.“ (ODS 2010: 20)

ČSSD spojovala v roce 2006 využívání jaderné energie s „účinnou bezpečností jaderných elektráren a obecně přijatelným řešením likvidace jaderného odpadu“ (ČSSD 2006: 62), v roce 2010 pak již přímo vyjadřuje podporu jaderné energetice: „(...) podporujeme úspory a využívání obnovitelných zdrojů energie, dostavbu dvou bloků jaderné elektrárny Temelín, modernizaci jaderné elektrárny Dukovany (...)“ (ČSSD 2010b: 13).

KSČM v oblasti jaderné energetiky v roce 2006 požadovala výrobu elektřiny v jaderných elektrárnách s důrazem na bezpečnost (KSČM 2006: 5), v roce 2010 vyjádřila „podporu bezpečnému jadernému programu s cílem postupného snižování podílu fosilních paliv na výrobě energie“ a výslovně volala po „zahájení výstavby 3. a 4. bloku JE Temelín a modernizaci JE Dukovany“ (KSČM 2010a).

KDU-ČSL se k jaderné energetice nevyjadřovala v roce 2006 s výjimkou nakládání s vyhořelým jaderným palivem vůbec, v aktuálním volebním programu se k jaderné energetice vyjadřuje velmi pozitivně. V roce 2010 věnovala jaderné energii zdaleka největší prostor ze všech předvolebních programů parlamentních stran. KDU-ČSL je pro „rozvoj jaderné energetiky, pro pokračování v racionálním a bezpečném využívání jaderné energie, pro rozšíření stávajících jaderných elektráren“ (KDU-ČSL 2010: 53).

Strana zelených se už v roce 2006 ostře vymezila proti jádru: „Zelení budou systematicky odmítat návrhy na výstavbu dalších bloků jaderných elektráren a budou nadále sledovat jako střednědobý cíl vystoupení ČR z jaderné energetiky.“ (SZ 2006: 15) Ve volebním programu 2010 je však cítit jistá změna a přesun z apriorního odmítání jaderné energetiky k podmiňovacímu způsobu: „Dokud nevyčerpáme veškerý potenciál obnovitelných zdrojů energie, a hlavně možnosti ke zvyšování energetické efektivity a úspor, nebudeme souhlasit s výstavbou nových jaderných bloků.“ (SZ 2010b: 20)

Lze skutečně říci, že nebýt SZ ve vládě, rozhodování o dostavbě ETE by už s největší pravděpodobností bylo historií. Naprosto zásadní vliv na rozhodování o české jaderné energetice měl proto vyrovnaný volební výsledek voleb 2006. Z volebních programů bylo patrné, že žádná ze stran svoje názory dlouhodobě nemění, spíše je přitvrzuje či více specifikuje. Všechny parlamentní strany s výjimkou SZ jadernou energii podporovaly a lze předpokládat, že při jakémkoliv jiném rozložení mandátů v Poslanecké sněmovně, než byla patová situace v roce 2006, by bylo rozhodnuto ve prospěch dostavby ETE. Politická atmosféra a přístup parlamentních stran k jaderné energetice po volbách v roce 2010 je toho dokladem. Podpora jaderné energii je součástí SEK i její aktualizace, je jednou z priorit společnosti ČEZ (a tedy i jeho majoritního akcionáře, Ministerstva financí ČR) a nepříliš jasný či transparentní stav v této oblasti je z části dílem komplikované mocenské situace v PS PČR v letech 2006–2010, z části politikou SZ a z části někdy bezprecedentního chování společnosti ČEZ, která je často předmětem kritiky za nepochopení významu a pozice majoritního vlastníka ve společnosti (Hlinomaz 2009).

Je nutno dodat, že dodavatel nových bloků nemůže stavět bez souhlasu vlády a komplikovaná situace na politické scéně se může na celém tendru negativně podepsat. Např.

posuzování vlivu dostavby elektrárny Temelín na životní prostředí, které je v gesci MŽP, má podle Jana Dusíka trvat ještě přibližně dva roky (ČT24 2009b).

Územní ekologické limity těžby hnědého uhlí

Územní ekologické limity těžby hnědého uhlí jsou dány Usnesením vlády č. 444/1991 ke zprávě o územních ekologických limitech těžby hnědého uhlí a energetiky v Severočeské hnědouhelné pánvi ze dne 30. října 1991 (Vláda ČR 1991). Tímto usnesením se stanovily závazné linie omezení těžby a výsypek v lomech Merkur, Březno, Libouš, Šverma, Vršany, ČSA, Ležáky, Bílina a Chabařovice a v Ružodolské a Radovesické výsypce a také mezní hodnoty znečištění ovzduší v pánevních okresech Chomutov, Most, Teplice, Ústí nad Labem a Louny (Vláda ČR 1991). Smyslem těchto limitů bylo poskytnout regionům jakousi vládní záruku, že se místní životní prostředí již nadále nebude zhoršovat, a vytvořit obyvatelstvu stabilní prostředí pro místní investice, rekonstrukce apod.

Téma územních ekologických limitů těžby hnědého uhlí se na politické scéně objevuje již řadu let. Naléhavost této otázky však roste úměrně tomu, jak se soukromé uhelné společnosti blíží limitům. V příštích několika letech postupně vytěží hnědé uhlí a místní uhelné elektrárny a teplárny tak s největší pravděpodobností přijdou o levný zdroj energetických surovin. Proto přibližně od roku 2003 začínají poukazovat (místy poněkud horečnatě) na zvyšující se riziko elektroenergetické krize, obrovských blackoutů a kolapsů zásobování elektrinou. A lze říci, že SEK 2004 těmto hlasům do jisté míry vyšla vstříc, když hovořila o „racionálním přehodnocení vládních usnesení o územních limitech těžby hnědého uhlí“ a o „přenesení rozhodování o územním limitování těžby hnědého uhlí na územně samostatné orgány v souladu s platnou legislativou“ (MPO 2004: 13).

Nicméně na straně druhé panují názory, že nestability elektroenergetické sítě se nezbavíme, neboť za ní stojí především boom fotovoltaických a větrných elektráren, které dodávají proud nárazově a narušují tím stabilitu sítě. ČR dlouhodobě elektrickou energii vyvází, produkuje tedy více elektřiny, než spotřebuje. Tento fakt, spolu s podporou energetických úspor, je dostatečný pro zachování těžebních limitů. Otázka těžebních limitů byla snad největším tématem, se kterým do voleb 2010 vstoupily všechny parlamentní strany.

Téma těžebních limitů bychom ve volebním programu ODS 2006 hledali marně, v programu pro rok 2010 si však zmínku vysloužilo: „ODS koncipuje energetickou politiku tak, aby hnědé uhlí sloužilo hlavně pro potřeby teplárenství. (...) Těžba za limity těžby v severních Čechách je možná jen na základě vypořádání všech majetkových vztahů v dané oblasti a splnění

všech dalších zákonných podmínek případné těžby. Odmítáme násilné zásahy do práv občanů, ať prostřednictvím státní moci, nebo zdánlivě demokraticky se tvářících referend.“ (ODS 2010: 20)

Z takto formulovaných cílů lze vyčíst, že ODS byla nakloněná diskusi a nestavěla se apriorně na jednu či druhou stranu barikády. ČSSD se sice ve svém volebním programu z roku 2006 k limitům nevyjádřila, byl to však právě Jiří Paroubek, bývalý předseda ČSSD, který se v roce 2005 oficiálně vyslovil pro prolomení limitů a rozpoutal tím celou politickou aféru.

V roce 2010 ČSSD uvedla: „Náš postoj v otázce limitů těžby hnědého uhlí se změní jen v případě kladného výsledku krajského referenda.“ (ČSSD 2010b: 13) Jak se však bývalý předseda ČSSD vyjádřil, ač prolomení limitů ČSSD podmiňuje referendem mezi občany ústeckého kraje, sám Jiří Paroubek jejich prolomení podporuje (ČSSD 2010a).

KSČM se k těžebním limitům přímo nevyjádřila ani v jednom z volebních programů, obecně však požaduje naplňování SEK, podporuje optimální využití všech vytěžitelných zásob hnědého a černého uhlí a dalších paliv, která se nacházejí na území ČR, při dodržování hledisek ochrany přírody a životního prostředí, usiluje o zachování vlastnictví státu v odvětví hnědohelných dolů (KSČM 2004). Při jednání OV KSČM Most dne 17. dubna 2010 o prolomení limitů těžby uhlí v Ústeckém kraji byla výsledným stanoviskem podpora aktuálního návrhu Aktualizace SEK vydaného MPO ČR. Primárním impulsem pro rozhodnutí přiklonit se k variantě prolomení těžebních limitů byla zejména nezaměstnanost v regionu, která je dlouhodobě jednou z nejvyšších v celé ČR (KSČM 2010b). Toto stanovisko lze za určitých podmínek chápat jako precedens a stanovisko KSČM k celé problematice vůbec.

KDU-ČSL v roce 2010 píše: „Jsme pro zachování územních ekologických limitů v severních Čechách a zastavení úsilí o těžbu uhlí v Beskydách.“ (KDU-ČSL 2010: 46) Jde o téměř shodný přístup jako v roce 2006.

Nejhlasitěji odmítá prolomení limitů Strana zelených. V roce 2006 psala: „Snaha Ministerstva průmyslu a obchodu a dalších subjektů o prolomení limitů hnědého uhlí je pro nás nepřijatelná. (...) Podle našeho názoru je právě pokračování v orientaci regionu na těžbu uhlí a jeho pálení v hnědohelných elektrárnách limitujícím faktorem, který odrazuje vstup kapitálu do regionu.“ (SZ 2006: 15) Pro rok 2010 se její přístup nezměnil: „Trváme na respektování schválených územních limitů těžby uhlí, nepodpoříme otevření těžby uhlí v nových lokalitách na Karvinsku nebo Frenštátsku.“ (SZ 2010b: 20)

V názorech na těžební limity lze českou politickou scénu rozdělit do tří skupin. První skupina má zcela jasno a je proti jejich prolomení, sem patří SZ a KDU-ČSL. Druhá skupina je naopak pro prolomení těžebních limitů, a to kvůli sociálním aspektům spojeným spíše

s nezaměstnaností v regionu než přímo s energetickou politikou. Zástupcem této skupiny je KSČM. Třetí skupina nemá vyhraněný názor, příp. je názorově ne úplně konzistentní, zástupci této skupiny jsou ODS a ČSSD.

Prolomení limitů na těžbu hnědého uhlí je, resp. bylo, významnou otázkou, a to spíše pro českou politiku než pro českou energetiku. V podstatě lze říci, že pozitivní rozhodnutí o prolomení těžebních limitů bylo během minulé vlády blokováno SZ a částečně též KDU-ČSL. To, že se tyto strany po volbách v květnu 2010 do PS PČR nedostaly, téměř jistě citelně ovlivní průběh rozhodování o prolomení těžebních limitů. Zatím se však ukázalo, že pouhý odchod oponentů prolomení těžebních limitů z PS PČR automaticky neznamená schválení prolomení limitů. Ukázalo se, že se ODS z nevyhraněné skupiny dohodla s novými koaličními partnery, Věcmi veřejnými a TOP09, o neprolomení územních těžebních limitů. Jedinými proponenty byla KSČM, vzhledem k její pozici po volbách 2010 lze očekávat, že téma prolomení limitů na těžbu hnědého uhlí však postupem času pro jisté „vyřešení“ zmizí ze zájmu médií i veřejnosti.

Bylo dále možné sledovat, že postoj tří dlouhodobě nejsilnějších stran české politiky (ODS, ČSSD, KSČM) byl v konečném součtu v období 2006–2010 prolomení spíše nakloněn. Ať už by ve volbách byla zvítězila levice či pravice, při rozhodování by bylo záleželo především na formování vládní koalice, na politické síle menších stran a na obecném rozložení politické moci po volbách.

Vztah ČEZ a parlamentních stran

Podíváme-li se na vztah ČEZ a parlamentních stran, vyjde nám poměrně zajímavá mozaika. ODS by ráda pokračovala v obezřetné privatizaci společnosti, slovy Petra Nečase, tehdy volebního lídra a místopředsedy strany ODS: „Jsme pro prodej části akcií ČEZ, tak aby tam stát zůstal majoritním vlastníkem (...) dovedu si představit to procento někde mezi 10 až 15 procenty akcií ČEZu (...) privatizace má být určena k tomu, že veškeré výnosy, které získáme, převedeme na fond důchodové rezervy a použijeme je k důchodové reformě.“ (ČT24 2010b)

J. Paroubek na to reagoval prohlášením, že „prodej 10–15 % akcií ČEZ je rozumná věc“, ČSSD však „nejsou privatizátoři a je třeba privatizaci důkladně zvážit“ (ČT24 2010b). Při působení v opozici Topolánkově vládě však byla ČSSD až kategoricky proti privatizaci. Dle aktuálního volebního programu chtěla ČSSD využít společnost ČEZ jako zdroj financí pro tzv. třinácté důchody „Z výnosů elektrárenské společnosti ČEZ vyplatíme mimořádný, tzv. 13. důchod (...) ve výši 2 400 Kč.“ (ČSSD 2010b: 6, 19) Dividendy ČEZ, tedy výnosy z akcií, však již dávno ve státním rozpočtu jsou, a šlo tak především o předvolební heslo.

SZ je naprosto nejsilnějším kritikem společnosti ČEZ, její předvolební program se kritikou ČEZ jen hemží, jeden příklad za všechny: „Česká republika je v zajetí své energetiky. ČEZ by měl být řízen státem, ale zatím se zdá, že stát je řízen ČEZem“. K pozici ČEZ v české energetice se Zelení vyjadřují následovně: „Považujeme za nezbytné transformovat ČEZ na podnik plnící důležitou veřejnou službu. (...) Zelení navrhují ponechat stávající podíl akcií ČEZu v majetku státu.²⁰ Budeme prosazovat, aby dividendy byly využívány výhradně k modernizaci ekonomiky, snižování energetické náročnosti hospodářství a opatřením proti změnám klimatu.“ (SZ 2010b: 19)

KDU-ČSL se k ČEZ, a.s. přímo nevyjadřuje, obecně však předvolební program strany podporuje spíše roli státu v energetice, než čistě tržních sil. KSČM je pro větší státní kontrolu nad energetikou, když prosazuje: „zprísnil odpovědnost vlády za výkon vlastnických práv státu v podnicích s majetkovou účastí státu (...) využít zisku velkých státních podniků k posílení příjmů a investic státního rozpočtu (...) zastavit privatizaci majetku státu“ (KSČM 2010a).

Shrneme-li přístup parlamentních politických stran k ČEZ v letech 2006–2010, získáme tři hlavní skupiny. První chtěla společnost více privatizovat, a posílit tak liberálnětržní mechanismy české energetiky a ekonomiky (ODS, původně i SZ). Druhá skupina byla nakloněna spíše držbě státního podílu a silnějšímu prosazování zájmů státu jako majoritního akcionáře (ČSSD, KSČM, do jisté míry i SZ). Pozice KDU-ČSL ukazuje spíše na udržení *statu quo*, a protože není zcela jasná, je třeba ji zařadit do třetí skupiny.

Toto shrnutí do velké míry napovídá, jak budou s největší pravděpodobností vypadat další vztahy mezi státem a společností ČEZ po volbách 2010. Jak už se nechal slyšet nový ministr financí Miroslav Kalousek (TOP09), privatizace energetických společností se ze strategických důvodů konat nebude, v plánu je však odprodej části státních akcií ČEZ (HN 2010).

Závěrem je třeba shrnout několik informací, které lze vyčíst tzv. mezi řádky. ČEZ je sice většinou vlastněná státem, ale přesto jde o firmu, a proto je jejím prvotním cílem zisk. Firma se snaží stále flexibilně reagovat na státní energetické dokumenty, ty se však mění a aktualizují až příliš často na to, aby se na ně firma mohla zcela spolehnout. Velmi trefně na to upozornil Václav Bartuška, zvláštní velvyslanec Ministerstva zahraničních věcí ČR pro energetickou bezpečnost: „Stát nemá dlouhodobou strategii, nemá vlastní představu dlouhodobou, co s ČEZem chce dělat,

²⁰ Ovšem do předčasných voleb v původním termínu (2009) se chystali s názorem, že „privatizace společnosti ČEZ by byla efektivním nástrojem pro omezení vlivu lobbistů na energetickou politiku státu. Důvodem je mj. vytvoření lepšího konkurenčního prostředí v oblasti energetiky, které povede ke zvýšení kvality služeb a snížení cen“ (Tvarůžek 2009)

a tím pádem samozřejmě ta firma potom si sama hledá to, co bude stavět nebo v čem bude podnikat.“ (ČT24 2009b)

Z logiky věci taková firma vyžaduje strategický plán na řádově desítky let dopředu a není schopna fungovat zcela pružně. V této pružnosti jí brání do jisté míry velikost firmy, ale především dlouhodobý charakter (české) energetiky. Státní energetické dokumenty totiž pro tuto společnost příliš spolehlivé nejsou, neboť se mění či aktualizují v podstatě s každou novou vládou. ČEZ se nemůže úplně spolehnout ani na jednotnou názorovou linii v rámci MPO či MŽP, neboť, jak už jsme uvedli výše, ministerstva jsou silně personalizovaná a jejich výstupy jsou sice podřízeny částečně politické příslušnosti ministra, nicméně především jejich osobnímu přístupu, historickým a pracovním zkušenostem atd.

ČEZ tedy pro tvorbu zisku úročí svoje přednosti, a tím jsou vliv (pozice na českém trhu a pronikání do zahraničních trhů) a finanční zázemí (druhá největší česká firma s ročním výnosem v roce 2008 181,6 miliard Kč; ČEZ 2009a: 13). Společnost vyzorovala, že v koncepčních dokumentech se objevuje poměrně stálý přístup k otázce využití uhlí a jádra, který jí vyhovuje i po ekonomické stránce a vzhledem k tomu, že se účastní formování těchto dokumentů, tento stálý přístup se pokouší i sama prosazovat. I to bylo pak jedním z důvodů otevření diskuse o environmentálních limitech těžby, je to důvodem některých zahraničních akvizic ČEZ, důvodem tzv. retrofitu²¹ uhelných elektráren, přípravy a spuštění tendru na nové jaderné bloky v Temelíně, spolupráce se Srbskem a Slovenskem při budoucí výstavbě a provozu nových bloků jaderných elektráren apod. Jednoduše řečeno, ČEZ obchodně reaguje tam, kde vidí dlouhodobější a konzistentnější přístup. Mediální demonizace této společnosti tak není vždy úplně na místě.

Na druhou stranu ČEZ má velmi specifické postavení, neboť je zároveň subjektem státní energetické politiky i aktérem jejího zformování. Lze říci, že ČEZ politiku tvoří a zároveň je politika na ČEZ tvořena. Tato dvojaká pozice tak umožňuje společnosti vyvíjet nezanedbatelný vliv na podobu české energetiky.

Ministr MPO úřednické vlády, Vladimír Tošovský, přišel v únoru 2010 s novou, velmi otevřenou Aktualizací SEK²² a bude na nové vládě vzešlé z voleb 2010, jak na ni společně

²¹ Tedy obnovy zdrojů ČEZ, jež je kombinací výměny zastaralé technologie za moderní (tzv. retrofit), výstavby nových tepelných hnědouhelných elektráren a řízeného definitivního ukončení provozu některých technicky a morálně zastaralých bloků. (ČEZ 2010a)

²² Jako člen úřednické vlády a generální ředitel ČEPS neměl politické ambice, a neměl tak problémy jasně se postavit k politicky výbušným tématům.

s koncepcí surovinové politiky a s Politikou ochrany klimatu, kterou připravilo MŽP, zareaguje. Výsledek se potom samozřejmě odrazí i na chování energetických firem s ČEZ v čele.

Závěr

Na předchozích stránkách jsme se pokusili vymezit základní charakteristiky formování zájmů a postojů politických stran ovlivňujících energetickou politiku ČR s důrazem na kontinuitu těchto postojů v čase. Došli jsme k několika dílčím závěrům, které nám po konfrontaci s výchozími teoretickými předpoklady práce umožní vytvořit množinu tezí popisujících vnitřní motivaci stran při formování a ovlivňování energetického sektoru České republiky.

V první řadě je zjevné, že žádná z analyzovaných stran své názory dlouhodobě nemění, sledovat můžeme pouze určité drobné korekce v závislosti na konkrétních aktuálních problémech. Určité výraznější nekonzistence bylo možné vystopovat snad jen u někdejšího předsedy ČSSD Jiřího Paroubka, ty však přičítáme do jisté míry osobitému konfrontačnímu stylu tohoto politika, navíc nelze říci, že by tuto nekonzistenci sdílela celá ČSSD.

K výraznějším názorovým posunům nedošlo dokonce ani v období před volbami. Určité slabé umírnění občas radikálních postojů mohlo být sledováno u Strany zelených, naopak ODS a ČSSD v zásadě pokračují v nastolených liniích. KSČM a KDU-ČSL energetiku nepovažují za svou základní prioritu a výrazněji se tak neprofilují.

Zajímavá situace nastává při hodnocení chování stran k energetice na domácí a na zahraniční úrovni, kde dochází k poměrně zjevnému naplnění logiky využitého modelu vytváření zájmů. Zatímco domácí citlivá a intenzivně medializovaná energetická témata typu jaderné energetiky či uhelných limitů vzbuzují výrazný zájem (obecně spíše pasivní) široké veřejnosti, a strany tak cítí potřebu se v těchto tématech výrazněji angažovat a profilovat, na evropské úrovni k této situaci nedochází. V poměrně vzdálených tématech typu energeticko-klimatického balíčku nemá veřejnost pocit naléhavosti, a iniciativu tak přebírají úzce profilované zájmové skupiny s přesně vymezenými zájmy, které mají potenciál ovlivnit chování politických zástupců směrem zvýhodňujícím jejich (byť partikulární a širokou veřejnost komparativně znevýhodňující) zájmy. To samozřejmě vede českou politickou elitu k jasné preferenci domácích témat na úkor energetické problematiky na půdě EU. Předsednictví bylo v tomto ohledu spíše výjimkou, po níž se situace vrátila k předchozímu stavu.

Co však z těchto informací vyplývá pro vymezení mechanismu tvorby energetických zájmů uvnitř domácích politických stran?

V první řadě je zjevné, že energetika je pro námi analyzované strany s pochopitelnou výjimkou SZ téma důležité, nikoliv ale zásadní. Strany se zde výrazněji profilují pouze u těch nejviditelnějších témat, ve zbytku kopírují určitou netečnost veřejnosti, a pro prosazení svého postoje tak nejsou ochotny k větším obětem. To v praxi znamená poměrně velký potenciál ke spolupráci, kdy i ideově rozdílné strany mohou v případě potřeby najít společnou řeč.

Možná největším překvapením celé analýzy je však odhalení velmi vysoké míry personalizace při vytváření energetických zájmů uvnitř stran, které se energetikou zabývají intenzivněji, tedy především ČSSD a ODS. Na rozdíl od obecnějších témat typu ekonomického směřování země či nastavení daňové zátěže se totiž energetika koncentruje pouze u několika málo osob, které poté dávají směr celé diskusi na politické úrovni. V případě ČSSD je to zmiňovaný Milan Urban s určitým přispěním stranického odborníka na životní prostředí Petra Petržílky, energetická politika ODS zase vychází z představ Martina Římana, částečně lze spatřovat i vliv poslance Oldřicha Vojíře. Určitým atypem je zde opět pouze Strana zelených, v níž se už z podstaty věci energetikou zabývá alespoň nějakým způsobem podstatná část vedení, byť samozřejmě s nejvýraznějšími vstupy bývalého předsedy SZ Martina Bursíka.

Pokud bychom se na chování těchto klíčových osob podívali optikou oportunistického vs. ideologického chování, možná překvapivě dojdeme k závěru o jasném převládání druhého typu. I v ožehavých tématech typu prolomení limitů totiž všichni tři zmínění politici vyjadřují své názory poměrně jasně bez ohledu na momentální naladění veřejnosti, vycházejíce z dlouhodobě vyjadřovaných ideologických přesvědčení. Na úrovni politické strany pak dochází maximálně k určitému oslabení a uhlazení tohoto názoru tak, aby mu bylo ubráno na kontroverznosti, konečné vyznění však zůstává stejné. To je pravděpodobně výsledkem faktu, že všichni tři zmínění politici, tedy Urban, Říman i Bursík, se energetikou zabývali ještě před svým vstupem do politiky, Milan Urban i Martin Říman dokonce energetické obory vystudovali. Jejich postoje se tedy formovaly řadu let a jejich současné politické působení bylo přizpůsobováno jejich postoji, nikoliv naopak. I tato skutečnost potvrzuje už výše uvedenou tezi o poměrně znatelném potenciálu pro energetickou spolupráci i mezi ideově tak odlišnými stranami, jako je ODS a ČSSD.

Tento v zásadě ideologický přístup k problematice, vycházející ze silného přesvědčení o pravdivosti a užitečnosti vlastního postoje k energetice, může (doveden do krajnosti) nabízet zajímavá témata k dalšímu zkoumání. Například postavíme-li vedle sebe právě Martina Římana a Milana Urbana, v jejich představách řešení překvapivě široké škály energetických problémů bychom viděli jasnou shodu minimálně u konečného stavu, když už ne navrhovaných postupů

a nástrojů řešení. Jinými slovy, odhlédneme-li od nezbytného boje mezi vládní a opoziční stranou, v zásadě by se tyto dva hlavní energetičtí odborníci svých stran v mnoha bodech shodli.

Stručnou poznámku si zaslouží také společnost ČEZ, která sice nebyla jedním ze základních zkoumaných hráčů v této analýze, kvůli svému významu však musela být do studie zahrnuta také. Fakticky totiž zastává dvojí roli, na jedné straně je cílem energetické politiky, na straně druhé pak tuto politiku aktivně spoluvytváří. Tato poněkud schizofrenní pozice pak vede k určitým specifickým chování této společnosti. Na základě předložených a zkoumaných informací totiž můžeme poměrně přesvědčivě tvrdit, že ČEZ v zásadě logicky pracuje se stávajícím nepříliš koncepčním pojmáním energetiky v ČR. Ve chvíli, kdy výstavba nové elektrárny či otevření dolu trvá až desítky let, není možné vedení společnosti zazlívát, že se snaží najít si vlastní představu o fungování energetiky a tu potom dlouhodobě prosazovat. Přitom samozřejmě hledí na zisk. Je proto především chybou státu, že nedokáže vypracovat a udržet jasnou energetickou koncepci, s níž by tato společnost mohla dlouhodobě pracovat jako s neměnnou státní představou o fungování energetiky na dlouhá léta dopředu.

Použitá literatura a zdroje

- České předsednictví v Radě EU (2009): *Pracovní program českého předsednictví – Evropa bez bariér*, on-line text <<http://www.eu2009.cz/scripts/file.php?id=6225&down=yes>>.
- ČEZ (2009a): *Výroční zpráva Skupiny ČEZ za rok 2008*, on-line text <http://www.cez.cz/ede/content/file/investori/informacni-povinnost-emitenta/2009-04/vnitri_informace_cez-039-2009.pdf>.
- ČEZ (2009b): *ČEZ zabalil veřejnou zakázku na dodavatele jaderných bloků*, on-line text <<http://www.cez.cz/cs/pro-investory/informacni-povinnost/1243.html>>.
- ČEZ (2010a): *Strategie a aktivity ČEZ v oblasti uhelné energetiky*, on-line text <<http://www.cez.cz/cs/vyroba-elektriny/uhelne-elektrarny/strategie-a-aktivity-cez-v-oblasti-ue.html>>.
- ČEZ (2010b): *Struktura akcionářů*, on-line text <<http://www.cez.cz/cs/o-spolecnosti/cez/struktura-akcionaru.html>>.
- ČSSD (2002): *Volební program ČSSD 2002*, on-line text <http://www.cssd.cz/soubory/ke-stazeni/volebni_program_cssd_2002.pdf>.
- ČSSD (2006): *Volební program ČSSD pro volby 2006 – Jistoty a prosperita*, on-line text <http://www.volby-2006.cz/pdf/volebni_program_CSSD.pdf>.
- ČSSD (2007): *Topolánková vláda tápe v energetické politice*, on-line text <http://www.socdem.cz/soubory/ke-stazeni/media/tiskove-zpravy/archiv/2007-03-15_topolankova-vlada-tape-v-energeticke-politice.pdf>.

- ČSSD (2009a): *ČSSD vyzývá vládu k urychlenému řešení energetické bezpečnosti ČR*, on-line text <http://www.cssd.cz/soubory/ke-stazeni/media/tiskove-zpravy/archiv/2009-01-30_cssd-vyzyva-vladu-k-urychlenemu-reseni-energeticke-bezpecnosti-cr.pdf>.
- ČSSD (2009b): *Jistota – program pro rok 2009*, on-line text <http://www.cssd.cz/soubory/ke-stazeni/cssd_jistota_ep2009.pdf>.
- ČSSD (2009c): *Sociální demokraté poděkovali premiéru Janu Fischerovi za jeho práci v rámci českého předsednictví*, on-line text <<http://eu.cssd.cz/pro-media/tiskove-zpravy/a330.html>>.
- ČSSD (2009d): *Stanovisko ČSSD k dosavadnímu průběhu českého předsednictví Radě ministrů EU*, on-line text <http://www.cssd.cz/soubory/ke-stazeni/media/tiskove-zpravy/archiv/2009-01-09_stanovisko-cssd-k-dosavadnimu-prubehu-ceskeho-predsednictvi-rade-ministru.pdf>.
- ČSSD (2010a): *Těžební limity vyžadují referendum, výsledek budeme respektovat*, on-line text <<http://www.cssd.cz/inews/aktualne/tezebni-limity-vyžadují-referendum-vysledek-budeme-respektovat>>.
- ČSSD (2010b): *Velký volební program ČSSD pro volby 2010 – Program změny a naděje*, on-line text <http://www.cssd.cz/soubory/ke-stazeni/dokumenty/velky_volebni_program.pdf>.
- ČT24 (2009a): *Bursík brozí odchodem z koalice, poslanci mu neschválili novelu*, ČT24, 18. 02. 2009, on-line text <<http://www.ct24.cz/domaci/45941-bursik-hrozi-odchodem-z-koalice-poslanci-mu-neschvalili-novelu/>>.
- ČT24 (2009b): *Otázky Václava Moravce*, ČT24, 08. 11. 2009, on-line text <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/209411030501108-otazky-vaclava-moravce/>>.
- ČT24 (2010a): *ODS: Zvolíte-li nás, budeme za 7 let hospodařit bez rozpočtového schodku*, ČT24, 07. 04. 2010, on-line text <<http://www.ct24.cz/ekonomika/86280-ods-zvolite-li-nas-budeme-za-7-let-hospodarit-bez-rozpoctoveho-schodku/>>.
- ČT24 (2010b): *Otázky Václava Moravce*, ČT24, 11. 04. 2010, on-line text <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/210411030500411-otazky-vaclava-moravce/>>.
- ČTK (2007): *ČSSD několik hodin kritizovala vládu za program i přebíhky*, ČTK, 19. 01. 2007, on-line text <http://archive.ceskamedia.cz/article.html?id=185293_ex_S&qqq=p%F8eb%EChl%EDk%F9>.
- Děti Země (Nedatováno): *Ropák: anketa o anti ekologický čin – Výsledky ankety*, on-line text <<http://www.ropak.detizeme.cz/ropak/>>.
- Dobrovolná, E. – Havlík, V. – Kvasnička, M. – Petr, T. (2008): *Energetická politika České republiky – otázka prosaditelnosti*, Brno, Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, on-line text <http://www.iips.cz/data/files/Analyzy_Working_Papers_pdf/dobrovolna-energ-pol.pdf>.
- Evropská komise (2006): *Národní alokační plán České republiky 2008 až 2012*, Brusel, Úřad pro publikace EU, 30. 11. 2006, on-line text <http://ec.europa.eu/environment/climat/pdf/nap_czech_final.pdf>.
- Faltýnek, V. (2008): *Bursík: Česko pomohlo vyjednat klimaticko-energetický balíček*, Rádio Praha – Český rozhlas 7, 15. 12. 2008, on-line text <<http://www.radio.cz/cz/clanek/111327>>.
- Finanční noviny (2010): *Fischer: Energetická bezpečnost je srovnatelná s obranyschopností*, Finanční noviny, 16. 03. 2010, on-line text <http://www.financninoviny.cz/zpravy/fischer-energeticka-bezpecnost-je-srovnatelna-s-obranyschopnosti/449333&id_seznam=8447>.
- Havlingerová, J. (2010): *ODS chce rušit tři ministerstva a nebudlá zvyšovat daně*, E15.cz, 07. 04. 2010, on-line text <<http://www.e15.cz/domaci/politika/ods-chce-zrusit-tri-ministerstva>>.

- Hlinomaz, P. (2009): *Ovlivňuje ČEZ politiky nebo naopak?*, Hospodářské noviny, 13. 08. 2009, on-line text <<http://hn.ihned.cz/c1-38046290-ovlivnuje-cez-politiky-nebo-naopak>>.
- Hospodářské noviny (2004): *Vláda schválila energetickou koncepci se změnami v těžbě uhlí*, Hospodářské noviny, 10. 03. 2004, on-line text <[http://vyhledavani.ihned.cz/index.php?s1=M&s2=0&s3=0&s4=0&s5=0&s6=0&m=d&article\[id\]=14084690](http://vyhledavani.ihned.cz/index.php?s1=M&s2=0&s3=0&s4=0&s5=0&s6=0&m=d&article[id]=14084690)>.
- Hospodářské noviny (2010): *Kalousek: Podniky z energetiky koalice privatizovat nebude*, Hospodářské noviny, 04. 07. 2010, on-line text <<http://domaci.ihned.cz/c1-44657780-kalousek-podniky-z-energetiky-koalice-privatizovat-nebude>>.
- KDU-ČSL (2002): *Dáme věci do pořádku. Rovné šance pro každého, programové prohlášení Koalice*, on-line text <<http://www.kdu.cz/default.asp?page=510&idr=10149&IDCl=10946>>.
- KDU-ČSL (2009): *Volební program pro volby do Evropského parlamentu 2009–2014*, on-line text <http://www.roithova.cz/soubory/Volebni_program_KDU-CSL_do_EP_2009-2014.pdf?fid=1241961694>.
- KDU-ČSL (2010): *KDU-ČSL Volební program 2010–2014 – to lepší v nás*, on-line text <http://www.kdu.cz/Kdu/media/Kdu/Volby/KDU_program.pdf>.
- Klaus, V. (2010): *Prezident vetoval novelu zákona o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů*, 14. 04. 2010, on-line text <<http://www.klaus.cz/clanky/2564>>.
- Krpec, O. (2009): *Národní zájmy v moderní demokracii – Česká republika*, Brno, Mezinárodní politologický ústav.
- KSČM (2004): *Zpráva o základních přístupech KSČM v oblasti energetické politiky*, on-line text <<http://www.kscm.cz/article.asp?thema=3080&item=44005&category=&previev=archiv>>.
- KSČM (2006): *Program KSČM do Poslanecké sněmovny PČR 2006*, on-line text <<http://www.kscm.cz/viewDocument.asp?document=4028>>.
- KSČM (2009): *Otevřený volební program KSČM pro volby do Evropského parlamentu 2009*, on-line text <<http://www.kscm.cz/index.asp?thema=4146&category=>>.
- KSČM (2010a): *Otevřený volební program KSČM pro volby do PS PČR 2010*, on-line text <<http://www.kscm.cz/index.asp?thema=4393&category=>>.
- KSČM (2010b): *Stanovisko k prolomení limitů těžby uhlí v Ústeckém kraji*, 17. 04. 2010, on-line text <<http://www.kscm.cz/article.asp?thema=2730&item=47716&category=>>.
- Lang, P. – Nosko, A. – Schneider, J. (2009): *Energetická bezpečnost a Státní energetická koncepce*, on-line text <<http://www.pssi.cz/files/News/publikace/energeticka-bezpecnost-a-sek.pdf>>.
- Lidové noviny (2007): *EU má prý dohodu o energiích. Češi o ní neví*, Lidové noviny, 08. 03. 2007, on-line text <http://www.lidovky.cz/ln_eu.asp?c=A070308_223246_ln_eu_hlm>.
- Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR (2004): *Státní energetická koncepce České republiky (schválená usnesením vlády České republiky č. 211 ze dne 10. března 2004)*, on-line text <<http://download.mpo.cz/get/26650/45632/552381/priloha003.doc>>.
- Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR (2010a): *Aktualizace Státní energetické koncepce České republiky – únor 2010*, on-line text <<http://download.mpo.cz/get/26650/45632/552383/priloha001.pdf>>.

- Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR (2010b): *Působnost ministerstva*, on-line text <<http://www.mpo.cz/dokument1926.html>>.
- Ministerstvo životního prostředí (2010): *Historie a poslání MŽP*, on-line text <<http://www.mzp.cz/cz/ministerstvo>>.
- ODS (2002): *Volební desatero – Volební program pro volby do Poslanecké sněmovny 2002*, on-line text <http://www.ods.cz/docs/programy/program_2002.pdf>.
- ODS (2004): *Volební program ODS pro volby do Evropského parlamentu „Stejně šance pro všechny“*, on-line text <http://www.ods.cz/docs/programy/program_2004e.pdf>.
- ODS (2006): *Podrobný volební program ODS pro volby 2006 – Společně pro lepší život*, on-line text <https://www.ods.cz/volby/weby/2006/download/docs/volebni_program_ODS.pdf>.
- ODS (2009a): *České předsednictví Evropské unie končí úspěšně*, on-line text <http://www.ods-zpravy.cz/?c_id=1018>.
- ODS (2009b): *Volební program ODS pro volby do Evropského parlamentu 2009*, on-line text <<http://www.ods.eu/program.html>>.
- ODS (2010): *Podrobný volební program ODS pro volby 2010 – Řešení, která pomáhají*, on-line text <<http://www.ods.cz/volby2010/dokumenty/182/volebni-program-velky.pdf>>.
- Opálka, M. (2006): *Není již přeřimanováno?*, on-line text <<http://www.kscm.cz/article.asp?thema=2742&item=29067&category=&previev=archiv>>.
- Petržilek, P. (2009): *Říman se svým návrhem energetické koncepce ujel do minulého století*, Petrzilek.blog.iDNES.cz, 03. 02. 2009, on-line text <<http://petrzilek.blog.idnes.cz/c/68498/Riman-se-svym-navrhem-energeticke-koncepcie-ujel-do-minuleho-stoleti.html>>.
- Poncarová, J. (2009): *Emisní povolenky pro ČEZ zadarmo?*, Nazeleno.cz, 26. 06. 2009, on-line text <<http://www.nazeleno.cz/energie/energetika/emisni-povolenky-pro-cez-zadarmo.aspx>>.
- Rada EU (2008): *Společný program Francie, České republiky a Švédska*, on-line text <<http://www.eu2009.cz/scripts/file.php?id=3052&down=yes>>.
- Rafaelová, L. (2009): *Stát chce dostavbu Temelína ovlivnit speciálním zákonem*, Český rozhlas – Rádio Česko, 13. 11. 2009, on-line text <http://www.rozhlas.cz/zpravy/domaciekonomika/_zprava/657683>.
- Shabu, M. (2009): *ODS chce mít samostatné ministerstvo energetiky*, Aktuálně.cz a Euro.cz, 05. 10. 2009, on-line text <<http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/euro-cz/clanek.phtml?id=648884>>.
- Strmiska, M. (2007): *The Czech Party System: A Few Observations on the Properties and Working Logic of the Czech Party Arrangement*, in: V. Hloušek – R. Chytilík (eds): *Parliamentary Elections and Party Landscape in the Visegrád Group Countries*, Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury, pp. 107-116.
- SZ (2006): *Volební program Strany zelených "Kvalita života" pro volby do Poslanecké sněmovny 2006*, on-line text <<http://strana.zeleni.cz/247/86/file/>>.
- SZ (2008): *Předsednictví České republiky v Radě EU: Zelený pohled*, on-line text <<http://cheb.zeleni.cz/13150/clanek/predsednictvi-ceske-republiky-v-rade-eu-zeleny-pohled/>>.
- SZ (2009): *Program Strany zelených pro volby do Evropského parlamentu „Zelená cesta z krize“*, on-line text <http://euvolby.zeleni.cz/data/Program_EP2009.pdf>.
- SZ (2010a): *Martin Bursík k novele zákona o podmínkách obchodování s emisními povolenkami*, Vystoupení poslance Martina Bursíka při projednávání vládní novely zákona o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů a zákona o ochraně ovzduší v Poslanecké sněmovně dne 10. 03. 2010, on-line text

- <<http://strana.zeleni.cz/15423/clanek/martin-bursik-k-novele-zakona-o-podminkach-obchodovani-s-emisnimi-povolenkami/>>.
- SZ (2010b): *Program Strany zelených pro volby do Poslanecké sněmovny 2010*, on-line text <<http://www.zeleni.cz/underwood/download/files/sz-volebni-program-2010.pdf>>.
- Ševela, V. (2010): *Další přibrávka pro ČEZ: v hlavní roli Václav Klaus*, Týden.cz, 19. 04. 2010, on-line text <http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/dalsi-prihravka-pro-cez-v-hlavni-rol-i-vaclav-klaus_165884.html>.
- Štiková, R. (2007): *Modely politického cyklu a jejich testování na podmínkách ČR*, IES Working Paper 18/2007, on-line text <ies.fsv.cuni.cz/default/file/download/id/5618>.
- Šuta, M. (2006): *Ministr Říman (ODS) chce škodit klimatu výrazně více*, Britské listy, 23. 10. 2006, on-line text <<http://www.blisty.cz/art/30872.html>>.
- Tvarůžek, L. (2009): *Zelení jsou pro privatizaci ČEZu. Nezavrhují ani jadernou energii*, Hospodářské noviny, 25. 08. 2009, on-line text <<http://volby.ihned.cz/c1-38145640-zeleni-jsou-pro-privatizaci-cezu-nezavrhuji-ani-jadernou-energi>>.
- Tvarůžková, L. (2008): *Ransdorf, nový spojenc ČEZ*, Hospodářské noviny, 27. 03. 2008, on-line text <[http://vyhledavani.ihned.cz/index.php?s1=M&s2=0&s3=0&s4=0&s5=0&s6=0&m=d&article\[id\]=23592740](http://vyhledavani.ihned.cz/index.php?s1=M&s2=0&s3=0&s4=0&s5=0&s6=0&m=d&article[id]=23592740)>.
- Vláda ČR (1991): *Usnesení vlády České republiky ze dne 30. října 1991 č. 444 ke zprávě o územních ekologických limitech těžby hnědého uhlí a energetiky v Severočeské hnědohorné pásmi*, on-line text <http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/WebGovRes/7DCED4838DD30F36C12571B6006B9ABD?OpenDocument>.
- Vláda ČR (2006): *Programové prohlášení vlády 2006*, on-line text <<http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/mirek-topolaneck-1/Programove-prohlaseni-vlady.pdf>>.

Uvedené elektronické zdroje byly ověřeny ke dni 10. 11. 2010.